

Kunst uit de kast

Met de queer ogen open

HANS DEPELCHIN

Wat heeft *De Heilige Sebastiaan* (1618) van Rubens met homoseksualiteit te maken? Kun je het zelfportret van Anthony van Dyck uit 1620 queer noemen? Is de graftombe van Khnumhotep en Niankhkhnum uit het Oude Egypte beschilderd met twee kussende mannen? Zien we een lesbisch koppel in het werk *Les adieux d'Auteuil* van Félicien Rops uit 1870? Waarom zijn sommige stukken van *De vernietiging van Sodom* uit 1350 weggeveegd? En hoe past het ritueel *Home-sick Tea Gathering* (2024) van Kapinga Joséphine Muela Kabeya in dat rijtje?

Deze vragen vormen maar een greep uit de prikkelende kwesties die worden behandeld in het boek *Kunst uit de kast. Meer dan 50 Belgische queer kunstwerken*. Auteurs Thijs Dekeukeleire en Jonas Roelens dagen de lezer uit om samen met hen de Belgische kunstgeschiedenis open te breken en een nieuwe bril op te zetten. "Queer kijkt naar alles dat tussen die binaire, uiterste polen valt. Het schept ruimte. Ruimte waarin gezichtspunten, identiteiten en verlangens kunnen bloeien."

Zelfkritiek

De selectie kunstwerken wisselt af tussen schilderkunst, beeldhouwkunst, muurschilderingen, boekverluchting, drukwerk, performance en fotografie. Onze geautomatiseerde blik wordt op de proef gesteld aan de hand van talrijke voorbeelden uit de geschiedenis, doorspekt met interessante weetjes. We lezen verhalen die door de mannelijke, witte, cis-gender kunstgeschiedenis werden toegedekt, gecensureerd of genegeerd. We kunnen een kunstwerk perfect als queer beschouwen, ook al stond de maker bijvoorbeeld niet openlijk als queer bekend. En los van de vraag of het werk al dan niet als queer is bedoeld, staat het ons vrij het wel als dusdanig te lezen. Dat maakt het alleen maar rijker. Zoals Jonas Roelens het zelf vertelt in de podcast van *OKV*: "Het gaat er niet om het bestaande discours te vervangen. Ik wil een extra laag toevoegen aan de verhalen die sowieso al worden verteld."

De expo *Bellezza e Bruttezza* in Bozar toonde hoe schoonheidsidealen in de loop der eeuwen transformeren. In de Koninklijke Musea voor Schone Kunsten in Brussel kun je gaan kijken naar *Art x Gender*,

In *Kunst uit de kast. Meer dan 50 Belgische queer kunstwerken* dagen Thijs Dekeukeleire en OKV-auteur Jonas Roelens de lezer uit om samen met hen de Belgische kunstgeschiedenis open te breken en een nieuwe bril op te zetten.

Thijs Dekeukeleire & Jonas Roelens
Kunst uit de kast. Meer dan 50 Belgische queer kunstwerken

208 blz.

ISBN 978-94-9348-777-2

€ 27,5

Borgerhoff & Lamberigts
borgerhoff-lamberigts.be

een tentoonstelling over genderstereotypen in de Belgische collecties. En een tijd geleden gaf Jonas Roelens rondleidingen in het Groeningemuseum in Brugge. Daar nodigde hij de bezoeker uit om de collectie te bekijken vanuit het oogpunt van gender, seksualiteit en geaardheid. Normafwijkende thema's, queer en lgbtqia+ zijn vandaag *hot topics* binnen de museummuren en zetten instellingen aan de eigen collectie kritisch te bevragen. Het boek van Dekeukeleire en Roelens kan bovendien gelden als teaser voor de grote queer tentoonstelling in het MSK in Gent, die opent in februari 2027 en mede door hen wordt gecureerd.

Bart Heynen, *Mow en Chris met hun baby*, 2021, gedigitaliseerde kleurenfoto, collectie Rob Heyvaert, New York

“Het gaat er niet om het bestaande discours te vervangen, maar om een extra laag toe te voegen aan de verhalen die sowieso al worden verteld.”

Subversief spectrum

Roelens is postdoctoraal onderzoeker aan de UGent en docent gendergeschiedenis en criminaliteitsgeschiedenis. Met zijn proefschrift over sodomie in de Zuidelijke Nederlanden won hij in 2018 de Vlaamse phd-cup. Een paar jaar later verscheen het als non-fictieboek: *De onuitsprekbare zonde. Sodomie in de Zuidelijke Nederlanden*. Hij is een graag geziene gast in allerlei radioprogramma's, waar hij regelmatig met veel genoegen onze vooronderstellingen rond gender en seksualiteit op stellen zet. Als geen ander beheerst hij het talent om een complex academisch vertoog te vertalen naar een breed publiek.

Zo is hij een fervent pleitbezorger van de zondeboktheorie, die stelt dat de heersende macht in tijden van ontwrichting altijd een schuldige wil aanduiden, meestal ten nadele van bepaalde bevolkingsgroepen, geloofsgroepen, vrouwen, mensen van kleur, non-binaire personen, en iedereen die zich met lgbtqi+ identificeert. De verzamelterm maakt het mogelijk dat queer kunst van bij aanvang subversief is. Zo bevraagt een werk over vrouwelijkheid meteen ook mannelijkheid, en het hele spectrum daartussen. Een werk over discriminatie en ongelijkheid stelt meteen alle vormen van discriminatie en ongelijkheid aanwezig. De paradigmaverschuiving die door queer wordt geïnitieerd, legt vastgeroeste ideeën en kwalijke dynamieken op de rooster.

Om die kentering in normatieve denkpatronen tweeweg te brengen, nam Roelens een partner in crime onder de arm. Die vond hij in Thijs Dekeukeleire, die zijn doctoraat schreef over het artistieke, mannelijke naakt in het Belgische fin de siècle. Aan de hand van werk van Jean Delville, Jef Lambeaux, Charles Van der Stappen en Arsène Matton belichtte Dekeukeleire de evolutie van mannelijkheid in de geschiedenis en legde een verband met queer studies. Schoonheidsidealen en hoe ze op het witte doek worden gerepresenteerd vertellen veel over de heersende normen in verschillende historische periodes. Ook de aanvaarding van fysieke intimiteit onder mannen is onderhevig aan een evolutie, die aan de kunsten uit de belle époque valt af te lezen. Dekeukeleire onderzoekt bovendien hoe ideeën van mannelijkheid verbonden zijn met racisme en kolonialisme, een noodzakelijke aanvulling die ook in *Kunst uit de kast* aan bod komt.

Kunst uit de kast is niet alleen een nieuw orgelpunt in de professionele trajecten van Roelens en Dekeukeleire en een logische stap in de uitdieping van de centrale thema's in hun werk. Het boek is een geslaagde en toegankelijke toevoeging aan het maatschappelijke debat rond de herinterpretatie van kunstcollecties. Op overtuigende wijze en met zachte hand spoort het de lezer aan om opnieuw te durven kijken, bloeien, verlangen.